

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ярова Ліліана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	383
Калашнікова Людмила Володимирівна СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	385
Яковлева Лілія Іванівна ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ.....	388
Яценко Микола Анатолійович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ.....	391
Каретна Ольга Олександрівна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	395
Прохоренко Євгенія Яківна ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	398
Дмитрієв Вадим Вадимович ВПЛИВ «МЕДІАТИЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ.....	401

СЕКЦІЯ 20. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПСИХОЛОГІВ.....	404
Ульянов Вадим Олексійович ХРОНІЧНИЙ СТРЕС В ФЕНОТИПІЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНЕТИЧНИХ НАСЛІДКІВ ТРИВАЛОГО ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОЇ РАДІАЦІЇ.....	406
Бакурідзе Ніна Григорівна НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ.....	410
Герашенко Олександр Сергійович КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	412
Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	415
Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ГАЛУЗІ.....	417
Корнута Людмила Михайлівна ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ.....	420
Лісовенко Анна Федорівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	422
Павзюк Анатолій Анатолійович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	426
Репнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	428
Самара Ольга Євгенівна ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ЗРОСТАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАСТРОЇВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	430

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ

З початком повномасштабної війни в Україні різко зросла кількість поєднаних поранень, зокрема уражень органів зору та черепно-мозкової травми внаслідок дії вибухової хвилі. Такі комбіновані ураження спричиняють не лише соматичні, а й когнітивні, психоемоційні та поведінкові порушення. Особливої уваги потребують військові та цивільні особи у віддаленому періоді після травми, коли зникають гострі прояви, але зберігається дисфункція повсякденного функціонування. Дослідження нейропсихологічного статусу та психологічного добробуту таких пацієнтів є надзвичайно актуальним для формування ефективної системи реабілітації.

Мета дослідження – вивчити особливості психологічного та нейропсихологічного стану у ветеранів з вибуховими ураженнями органу зору, поєднаними з легкою черепно-мозковою травмою (ЛЧМТ) у віддалений період після поранення.

У дослідженні взяли участь 30 осіб, які проходили обстеження у відділенні психосоматичної реабілітації ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова». Всі респонденти мали діагностовану ЛЧМТ та вибухову травму одного або обох очей. Середній вік – $32,5 \pm 5,7$ років. Термін після травми – від 8 до 30 місяців.

Для дослідження використовувалися такі методики:

- нейропсихологічний скринінг RBANS (Repeatable Battery for the Assessment of Neuropsychological Status);
- госпітальна шкала тривоги і депресії HADS;
- клінічне інтерв'ю MINI для виявлення ПТСП;
- субтест «Лабіринти» (NAB: Mazes);
- шкала соціального функціонування PSP.

З метою відбору пацієнтів для нейропсихологічного обстеження використовували клінічну шкалу MINI, яка дозволила виключити випадки з високим ризиком суїциду, залежностями та тяжкими психопатологічними станами.

Серед 30 учасників (усі чоловіки віком 20–45 років), 80% мали бойовий досвід, 33% – три і більше епізодів ЛЧМТ від вибуху. Понад половина учасників відчували недостатню або відсутню соціальну підтримку.

Психоемоційний стан оцінювали за шкалами HADS і MINI. У 13% виявлено клінічну депресію, у 13% – субклінічну тривогу. Оцінка функціонального стану (PSP) показала, що 93,4% мали виражені порушення в самообслуговуванні та соціальній адаптації.

Нейропсихологічне тестування (RBANS) засвідчило, що лише 10% учасників зберегли когнітивні функції в межах норми. Найбільше зниження виявлено у сфері пам'яті та уваги. Виконавчі функції, за субтестом «Лабіринти», були зниженими у 70% пацієнтів.

Кореляційний аналіз виявив значущий зв'язок між когнітивними показниками (RBANS), рівнем стресу, підтримкою з боку близьких та функціональним статусом. Важливо, що кількість епізодів ЛЧМТ не визначала ступінь когнітивного або емоційного порушення.

Погіршення зору й втрата ока мали не лише сенсорний вплив, а й глибокі наслідки для самоідентичності, самооцінки, відчуття безпеки та майбутнього. Спостерігається високий рівень соматичних скарг, астеничного синдрому.

Поєднання сенсорної втрати (зору) та ЛЧМТ створює унікальний патофизиологічний профіль, який вимагає мультидисциплінарного підходу. Виявлено зв'язок між тяжкістю когнітивних порушень та вираженістю ПТСР, особливо за рахунок фрагментації спогадів та дисоціації. Психологічний статус таких пацієнтів часто недооцінюється у клінічній практиці, що затримує реабілітацію.

Наявність збереженого інтелектуального рівня у більшості пацієнтів дозволяє ефективно застосовувати методи когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) та нейропсихологічної корекції.

Висновки:

1. У пацієнтів з ЛЧМТ та вибуховою травмою органу зору домінують когнітивні та емоційні порушення, що утримуються у віддалений період після травми.
2. Необхідна системна діагностика та нейропсихологічна підтримка таких осіб у рамках довготривалої медико-психологічної реабілітації.
3. Розробка індивідуальних програм психологічного супроводу з урахуванням сенсорних та когнітивних обмежень є ключовою умовою повернення до функціонального життя.

Список використаних джерел:

1. Belding J., Khokhar B., Englert R., Fitzmaurice S., Thomsen C. The Persistence of Blast-Versus Impact-Induced Concussion Symptomology Following Deployment. *The Journal of Head Trauma Rehabilitation*. 2021. No. 36. URL: https://journals.lww.com/headtraumarehab/abstract/2021/11000/the_persistence_of_blast__versus_impact_induced.13.aspx
2. Phipps H. et al. Characteristics and Impact of U. S. Military Blast-Related Mild Traumatic Brain Injury: A Systematic Review. *Front Neurol*. 2020. Vol. 11. URL: <https://doi.org/10.3389/fneur.2020.559318>
3. MacDonald C. et al. Functional status after blast-plus-impact complex concussive traumatic brain injury in evacuated United States military personnel. *Journal of Neurotrauma*. 2014. Vol. 31(10). P. 889-98.
4. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th ed. (DSM-5). Washington, 2013. 992 p.

5. Lezak M. D., Howieson D. B., Bigler E. D., Tranel D. *Neuropsychological Assessment*. 5th ed. Oxford : Oxford University Press, 2012. 1675 p.

6. Bryant R. A. Post-traumatic stress disorder: a state-of-the-art review of evidence and challenges. *World Psychiatry*. 2019. Vol. 18(3). P. 259–269.

7. Rigon A., Voss M. W., Turkstra L. S. Executive functioning following traumatic brain injury: current perspectives. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*. 2016. Vol. 12. P. 2549–2560.

8. Бакурідзе Н. Г., Луньов В. Є., Ульянов В. О., Ульянова Н. А. Особливості психологічного та нейропсихологічного стану пацієнтів з вибуховою травмою ока та легкою черепно-мозковою травмою у віддаленому періоді. *Journal of Ophthalmology*. 2024. No. 5. P. 21-6. URL: <https://doi.org/10.31288/oftalmolzh202452126>

Ключові слова: вибухова травма ока, легка черепно-мозкова травма, когнітивні розлади, виконавчі функції, ПТСР, нейропсихологія.

Keywords: blast eye trauma, mild traumatic brain injury, cognitive impairment, executive functioning, PTSD, neuropsychology.

Геращенко Олександр Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат юридичних наук, доцент*

КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

У ХХІ столітті цифрова трансформація торкнулася всіх сфер суспільного життя, зокрема освіти й психології. Для студентів-психологів цифровий простір став не просто доповненням до традиційного навчання, а повноцінною платформою для розвитку, самоосвіти та професійного зростання. Розуміння та ефективне використання цифрових можливостей є важливим кроком до становлення компетентного спеціаліста.

Актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації освітнього процесу до нових умов, у яких формуються майбутні психологи також розглянуто процес кіберсоціалізації як важливий аспект їхнього професійного становлення в умовах цифрового суспільства.

Попри значну кількість психолого-педагогічних досліджень, присвячених використанню інформаційно-комунікаційних технологій у вищій освіті (Р. Гуревич, Н. Морзе, І. Підласий та ін.), соціалізації та міжособистісної взаємодії в онлайн-середовищі (Є. Белінська, В. Гудімов, Т. Келер та ін.), впливу комп'ютерних ігор на розвиток особистості (Ю. Бородянський, О. Войсунський, А. Демільханова та ін.), а також явищу кіберсоціалізації (А. Бежевець, Н. Гнедко, Л. Матвійчук, В. Медведева та ін.), психологічні особливості кіберсоціалізації студен-